

Dissertationis de medicorum Romae degentium conditione ignobili et servili, contra anonymos quosdam Notarum brevium, Reponsionis, atque Animadversionis auctores [i.e. J. Letherland and J. Ward], defensio / Pars prima. Auctore Conyers Middleton.

Contributors

Middleton, Conyers, 1683-1750.
Letherland, J.
Ward, J.

Publication/Creation

Prostant venales Cantabrigiae : Apud Edmundum Jeffery, Bibliopolam, 1727.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cqzwc796>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

36718/B

DISSERTATIONIS
DE
Medicorum Romæ Degentium
CONDITIONE IGNOBILI & SERVILI,
CONTRA
ANONYMOS QUOSDAM
Notarum Brevium, Responsionis, atq; Animadversionis
AUCTORES,
DEFENSIO.

Qui admonent amicè docendi sunt, qui inimicè insectantur repellendi. Cic. de Nat. Deor. l. 1.

PARS PRIMA.

AUCTORE
CONYERS MIDDLETON, S.T.P.

Prostant venales *Cantabrigiæ* apud EDMUNDUM JEFFERY,
Bibliopolam. M.DCC.XXVII.

DISSECTATIONIS

DE

Medicorum Romae Degenerum

in Hospitali & Serris

CONTRA

ANONYMOS QUOSDAM

Norman Bickham, Respondens, Aduersarius

AUCTO

DEE FENSTIO

Quodlibet de rebus & personis
quodlibet de rebus & personis

PARIS 1711

AUCTOR ET EDITOR
CONTRA ANONYMOS

Edidit et Typis Curavit
J. B. de la Motte

DISSERTATIONIS

DE

MEDICORUM ROMÆ DEGENTIUM

Conditione Ignobili & Servili

DEFENSIO, &c.

UM de *Medicorum Romæ olim degentium conditione* Dissertationem meam in publicum edere statuissem, nullius mihi vel animum vel existimationem lædere propositum erat; sed cum eruditis quibuscunq; atq; antiquarum præsertim rerum studiosis, gratiam me potius initurum putaram, si quæstionem in Antiquitatis cognitione versatam, atque à viris doctis, etsi levitè solummodo, at sæpiùs tamen, varièq; agitatam, penitiùs ipse perscrutandam, fusiùsq; explicandam, arriperem: quippe ego, qui nisi laceßitus, atq; injuriæ propulsandæ causâ, neminem mihi unquam laceßendum duxerim, haud tam temerarius fuisset ut *Florentissimi Medicorum Ordinis* inimicitias, hac meâ præsertim minùs firmâ valetudine, ultro mihi subeundas putarem.

SED

SED ut dicam planè quod sentiam ; ego nec intelligere unquam potui, neq; adhuc sanè causam videre queo, cur hæc nostra disputatio *Medicis* omnino *Stomachum* moveret ; cur vè offensos inde aut indignè sese tractatos judicarent. Etenim quid si *Prisci illi Romani* de Arte ista minùs quidem, quàm oportuit, honorificè censuerint ; num ad horum temporum Medicos hoc ullo modo pertinere existimabitur ? Si homines, inquam, illi artium bonarum rudes, literarumq; expertes, Medicinam, juxta ac reliquas artes contempserint, nec Civibus quidem suis colendam judicaverint ; num hoc apud Viros graves de verâ artis laude detrahere aliquid aut imminuere poterit ? Numvè mirandum est, in quâ Urbe per tot secula nec luxus, nec pecunia ferè reperiatur, quorum alterum Morbos, alterum Medicos alit, in eâ Urbe, *medendi artem* jacuisse, atq; ab *Ingeniis liberisq; hominibus*, quibus vitam pro suo cujusq; arbitrio instituendi facultas esset, omnino rejectam ac contemptam esse ?

APUD *Turcas* hodie, si peregrinantibus habenda fides, hæc eadem Ars nullo ferè loco haberi, sed à *Servis, Obstetricibus, Græculis, Judæisq;* administrari dicitur : quis tamen hoc *Medicinæ ipsi* infamiam ullam, dedecusvè afferre arbitratur ? quisve non Nationis ejus inscitiam potiùs & barbariem irridet, quæ Artem tam utilem, tamq; necessariam non pluris æstimet ; nec præmiis honoribusq; propositis homines suos ad eam excolendam excitet ?

VIDERAM autem, fateor, nonnullos, viros eos quidem graves atq; eruditos, vel gloriolâ quâdam elatos, vel artis suæ caritate nimis fastidiosâ incensos, hanc omnem disputationem impatientèr satis, nec nisi ægro planè animo tulisse ; atq; in eâ refutandâ, perinde ac opprobrio aliquo à Medicis repellendo, tam vehementèr elaborasse, ut sese vix à contumeliis abstinere ; nec contrariæ sententiæ fautores haud aliter ac malevolos atq; invidos insectari dubitarent. Horum ego intemperantiam etsi aliquantulùm reprimendam esse censui, ita tamen reprimendam, ut maledicentia sanè omnis, sermonisq; asperitas à nostrâ prorsus disceptatione abessent ;

abessent; atq; ut Viros liberalitèr educatos decet, non animorum contentione, sed opinionum solummodò dissensione ad veri investigationem accederemus: quod quidem in illâ *meâ Dissertatione* me tam religiosè præstitisse arbitror, ut ne verbum ibi unum aut contumeliosè aut asperè nimis dictum inveniri possè confidam.

DISSERTATIONEM autem ipsam quod attinet; ea sane non nisi casu quodam, atq; illo fere, quo rem exposui, modo, tum primùm inchoata, tum perfectâ postea ac in lucem emissâ est: nec vereor profecto, ne quis idem mihi illud objiciat, quod *Oppugnatores quidem meos* objecisse video; tanquam causâ *a me prorsus alienâ memet ipse immiscuissem*. (1) Quicquid enim literis mandetur, id omnium plane lectioni & iudicio propositum semper iudicavi, & si quid potissimum *in re literaria* ab hominibus curiosis in controversia agitatum, atq; in medium semel projectum esset, id sane ab homine quovis otioso & literis dedito minimè alienum esse putavi. Sin autem, quod magis suspicor, quodq; fieri plane perspicio, id mihi potius crimini vertatur, quod Clarissimi *Meadii* sententiam mihi impugnandam susceperim; (2) id quidem etsi haud parvo meo periculo factum fateor, quod a tanto Viro dissentire ausus essem; attamen ni petulanter aut iracundè id fecisse arguerer, cum culpa omnino ulla conjunctum esse nego; nisi omnes simul omnium temporum eruditos eodem crimine condemnemus, qui inter se discrepare ac contra disputare, quotiescunq; res postularet, nunquam dubitaverint; nec nisi ejusmodi contentionibus *verum* unquam investigari, literarumve studia vigere omnino, aut radices agere possè existimaverint. (3)

ISTUD autem meum opusculum haud citiùs in publicum prodiit, quàm ad me statim perlatum est, responsi mihi

(1) Resp. p. 4.

(2) Ib. p. 201. It. Animad. br. p. 42.

(3) Cic. Tusc. qu. 2. 2.

aliquid parari, nonnullosq; ingenio & doctrina præstantes, qui contra me scriberent, meamq; sententiam refellerent, a *Medicis quibusdam* delectos jam & designatos esse : quo quidem nuntio tantum abfuit, ut molestiæ mihi aliquid crearetur, ut gaudio potius tacito ac voluptate memet inde affectum senserim. Quippe illud, cum omnibus veri tandem investigandi, tum mihi præsertim, haud multum occupato, honestam quandam otii conterendi occasionem præbiturum esse putavi : nam mecum ipse ab initio planè statueram, aut sententiam meam, a quocunq; impugnata fuerit, defendere ac confirmare, aut si ob rationum contra adductarum vim id mihi minùs liceret, manus ultro dare, meque victum plane ac deceptum libere & publicè confiteri.

HAC igitur expectatione dum plenus, erectusq; stabam; prodire tandem contra *Dissertationem meam Notæ quædam breves*, ab Anonymo quodam conscriptæ; leves illæ quidem & fuitiles, nec dignæ sanè, quæ alio modo a me tractarentur, ac quo ab omnibus eas tractari intellexi, contemptu scilicet & neglectu. Senti enim illicò, illas non istud esse majorum lucubrationum opus, quo sententiam meam refutandam atq; evertendam nonnulli jactitarant; vidi planè tam debilem impetum tanti belli famæ haud quaquam respondere; nec *Notulas istas* aliud esse reputavi, ac Velites quosdam, levissæ armaturæ milites, in me ante emissos, ut me vexarent aliquantulum, atq; occupatum tenerent, quoad legiones, quæ armorum pondere lentius progredi cogentur, ad pugnam adessent.

NEC me profecto animus fefellit; quippe sub *Responsionis titulo* in lucem tandem venit, etsi longo satis intervallo, diu meditatam opus, vel ipso aspectu & magnitudine terribile; utpote *Dissertatiunculam istam meam* vel decies circiter paginarum numero exuperans: quasi auctor noster, quod alios nonnunquam fecitasse accepimus, ipsa libri sui mole & pondere controversiam penitus omnem delere atq; obluere

obruere cogitasset. Libro autem ipso in manus statim arrepto, atq; avidè satis perlecto, haud dici facilè potest, quàm mira illicò expectationis meæ omnis frustratio consecuta est : nam vix tantæ molis librum me antea unquam vidisse memini, in quo tam pauca aut observatu digna aut lectu jucunda invenissem : de me vero omnia non nisi acerbè ac malevolè dicta animadverti ; & quasi non de re *prorsus levicula*, sed de *Religionis ipsius veritate* certamen institutum esset ; singula ferè minutatim agitata, exaggerata, atq; à meo sæpe sensu detorta vidi ; ut Auctor non tam ad causam aliquam defendendam, quàm ad me accusandum *Orator* adhibitus videretur : quamvis enim nomen ille suum celavisset, sensi tamen hominem e *Rhetorum turba* conductum esse oportere ; cui scilicet generi concessum novimus, omnia *tragicè ornate, augere, ementiri* : (1) is mihi solùm scrupulus restabat, quòd in ejus quidem sermone nihil planè, quod *Rhetorem oleret*, nihil venustatis, nihil ornatùs, sed inculta potius omnia nec satis Latina invenirem.

HUJUSMODI itaque Scriptorem haud magis quam alterum illum (cui neutiquam sanè cum anteferendum censeo) cogitatione ulla mea, aut animadversione dignum judicassem ; ni hunc potissimum hominem a *Clarissimo Meadio* ad hoc *Respondendi munus* delectum ; librumq; ipsum *ejusdem cura & sumptibus* in lucem emissum ; amicisq; suis *manu propria inscriptum & dono a Meadio ipso missum* intellexissem. Quibus non dubie ad me perlatis, non nihil ipse commotus, veritusq; ne, præ nimia quadam mei ipsius caritate, haud satis rectè de Adversarii mei meritis statuissem, librum ejus relegi ; in quo quidem etsi quæstionem ipsam quod attinet, nihil ferè, ut ante dixi, quod refutatione dignum videretur, inveni ; cum tamen memet ubiq; perindè ac in *Notis istis brevibus*, tanquam *Calumniatorem*, (2) *Criminatorem*, Ma-

(1) Cic. de Clar. Orat. (2) Resp. p. 86, 134, &c.

levolum tractatum videram ; idq; *tanti viri* judicio comprobatum, ejusq; jussu ac opera in publicum evulgatum ; illud demum mihi ipsi & existimationi meæ deberi arbitrabar, ut opprobria tam indigna refellerem ; ostenderemque ejusmodi convitia non eos unquam attingere posse, qui nominis & famæ reverentia, tanquam pignoribus datis, adstricti, ad controversias literarias descendunt ; sed *conductitiis* solummodo *scriptoribus* istis convenire, qui existimationis nullum prorsus aut periculum subire, aut jacturam facere possunt, sed tenebris atq; obscuritate tecti in quosvis sibi designatos, quasi ex insidiis impetum faciunt, & quamlibet causam defendendam, quemlibet hominem lacerandum mercede pactâ suscipiunt.

HÆC dum mecum ipse meditabar ; tertius quidam in publicum prodiit sub *Animadversionis brevis* titulo contra me conscriptus libellus ; quem quidem intellexi subito, tum stilo, tum Materia consimili ex *eodem illo Notularum Auctore* profluxisse : quippe nihil fere aliud fecisse *Animadversor* videtur, ac eadem omnia recoquere, quæ antea disputarat, sed nova quadam luce donata, novo ordine disposita, atq; ut ei videtur, jocis quibusdam & salibus conditiora. Ego vero, quoniam scribendo planè inexpertus homo videtur, hoc ei consilium dare velim, ut sese posthac a facetiis abstineat ; hoc, mihi crede, non illi a Natura datum ; quam in re omni ducem sequi oportet : & si ex arte sua victum, laudemve quærere studeat, non ingenii viribus, sed industria penitus & labore rem ei conficiendam video.

IN hac vero, quam nunc aggredimur, certatione, propter *Clarissimi Meadii* nomen atq; auctoritatem a me, ut modo dixi, suscepta, nè, si alteri responderem, alterum vero, nec illum magis quidem indignum, negligerem, injustus cuiquam viderer ; statui sanè omnibus simul, unâ ferè eademq; opera respondere. Primum igitur, ut ratione & via quadam procedamus, *Notas istas breves*, quia primæ illæ quidem

dem prodierunt, haud alio planè, ac quo 'occurrunt, ordine, considerare visum est; atq; eodem tempore, si quæ vel ejusdem vel consimilis argumenti in *Responsionis Auctore* animadvertero, ea simul omnia in unum conferam, atq; uno labore absolvam: deinde ad *Responsionis auctorem* me totum convertam, & reliqua omnia, quæ sibi propria habuerit, separatim perpendam; non immemor interea *Animadversionis* etiam *brevis*, si quid Auctor ejus vel novi, vel notatu digni attulerit; quod rariùs tamen fiet, propterea quod is, ut dixi, haud aliud fecisse videtur, ac ea, quæ antea dicta essent, verbis atq; ordine paululum immutatis iterare.

SED antequam in aciem ipsam descendamus, operæ pretium erit, de controversiæ hujus statu nonnulla breviter præfari, & questionem ipsam ita definire, ac limitibus circumscribere, ut constituatur quid & quale sit id, de quo disceptamus; quod ni fiat, vagabitur nimis hæc omnis disputatio, neq; certam tandem ullam stabilemve sententiam elicere inde poterimus.

ITAQUE hoc potissimùm a lectore animadversum velim, ea omnia, quæ de *Medicorum Conditione* à me sunt disputata, ad eam *Urbis Romæ ætatem*, quæ *Cæsarum temporibus antecessit*, referri omnino oportere; hos mihi in *Dissertatione meâ* controversiæ hujus terminos constitui: per id temporis spatium, quòd septingentos circiter annos complectitur, *Medicinam* non nisi a *Peregrinis, libertis, servisq;* penitus administratam fuisse contendo; *Artemq; ipsam* tanto in contemptu à *Populo Romano* habitam reperio, ut professio ejus *Civium omnino existimatione indigna* judicaretur; atq; eorum adeo ne unum quidem, qui eam unquam attigerit, ostendi posse existimo. Qui verò hanc sententiam impugnant, ea, quæ de *Medicis Servis* à Veteribus tradita reperiuntur, non de *Medicis propriè dictis*, sed de *Chirurgis*, eisq; solummodò, qui inferiores atq; operarias Medicinæ partes tractabant, intelligenda prorsus esse disputant: atq; hinc alia

statim de *Chirurgis* enata quæstio est ; videlicet, num iisdem illis temporibus *Chirurgorum* & *Medicorum* conditio diversa omnino, aut ab invicem sejuncta fuerit ; numvè *Medicæ Artis partitio* ulla tunc temporis facta esse appareat. Ego verò, quantum cum ex Scriptoribus antiquis, tum *Medicis* præsertim nostrorum temporum eruditissimis, qui in hac ipsâ causâ perquirenda quàm maximè elaborarint, investigare ac colligere valuerim ; haud ullam *Artis hujus partitionem*, ullamvè præsertim *Medicorum* & *Chirurgorum distinctionem* per id omne temporis intervallum fieri reperio ; sed utrosq; cum eodem nomine appellari, tum eodem loco & conditione haberi video : quod quidem etsi generatim verum esse credo, haud ita tamen verum, quin quod omnibus universim enuntiatis accidere solet, huic itidem veritati unam alteramvè forsitan exceptionem opponi posse existimem ; neq; aliam omnino regulam huic nostræ quæstioni constitui debere arbitror, ac quam omnibus constitutam novimus ; videlicet, *res quasvis ex majori semper parte nominari oportere, etiam si pars aliqua abesset* (1).

QUISQUIS igitur hanc meam opinionem sibi refellendam suscipiet ; is primùm terminos huic omni disputationi positos animadvertat & consideret necesse est ; quæstionemq; sese tractare meminerit, tum loco tum tempore certo definitam & circumscriptam : nihil attinet in hac causâ de Medicorum divitiis, honoribus, artisque dignitate puerorum more & sine ulla temporum distinctione declamare ; ostendat mihi, si poterit, *homines aliquot Romanos* in eo temporis spatio *Medicæ Artis studio* & *professione* florentes : ostendat mihi *Medicos* non nomine modo, sed conditione atq; honore à *Chirurgis distinctos* : atq; hoc si quis fecerit, tum demum redargui memet & confutari planè fatebor.

(1) Cic. Tusc. qu. 5.

SED ad *Annotatorem* jam *nostrum* descendamus; qui etsi literis istis M. D. libelli in fronte adscriptis, sese tanquam *Medicinæ Doctorem* nobis venditare sperat, mihi tamen haud facilè persuaserim, homini tam imperito tamq; inepto, *Academias* *hasce nostras* honorem unquam istum detulisse: Crederem potius, si quam ex stilo ejus conjecturam facere liceat, de *Medicorum istorum* grege cum esse, qui fora circumire, ex pulpitis perorare, laudesq; suas, artisq; gloriam ad populum prædicare solent. Etenim quid aliud nobis indicare, quidvè aliud olere videtur oratio ista vehemens ac turgida? Quid aliud illæ repetitæ toties ad populum exclamationes? *Jam illa reputate, quæso, quæ de Asclepiade, Medico celebri, memoriæ tradita sunt*: (1) *legatis, quæso, locum Plinii de quæstibus Medicorum*: (2) *videte, quam ingentes Medici Romani confecerint pecuniæ summas*: (3) *quæso locum ipsum inspicite*: (4) utcunq; vero de hac re statuamus, hoc unum certissimum est, in *notis hisce brevibus* vel ingenii vel modestiæ ne minimum quidem signum reperiri, nisi quod Auctor nomen suum tam industriè celaverit, quasi temeritatis atq; ignorantiae suæ conscius.

EGO verò cum *Dissertationis meæ* initio dixissem, *apud veteres Romanos, per prima aliquot ab Urbe conditâ secula, medendi Artem, non modo minùs excultam, sed ne cognitam quidem esse, ex monumentorum omnium silentio suspicari nos posse*. Exclamat illicò *Annotator* *hicce*; (5) *initium ejus, lectores, advertite. De illorum conditione scribere virum doctissimum videtis, quos ne fuisse quidem suspicatur. Inde potestis intelligere quanta sit ejus in scribendo diligentia & accuratio*. Annon verò, homo acute, id scriptoris quam maximè diligentis, atq; accurati est, rem in controversia

(4) Not. br. p. 8. (2) Ib. p. 15. (3) Ib. p. 16. (4) p. 17. (5) p. 4.

agitatam ab ipsis fontibus exquirere, ab ipsis primordiis investigare? Annon de Arte Medica, disputantis; illa quo primum tempore cognosci, quo deinde excoli cœperit, exponere?

SED omnino gravius *Middletoni* erratum, inquit, (1) *ex-templo* licebit agnoscere, quo tanquam fundamento nititur universum opus. Quod disputaram scilicet, doctorum perplurium auctoritate, *Medicinam Clinicam & Chirurgicam ab eodem homine* semper exerceri, nec *Chirurgos* à cæteris *Medicis* antiquitus unquam distingui, quippe ex illâ de *Medicorum Conditione* disputatione, aliam, ut supra dixi, tanquam è radice enatam vidimus de *Medicinæ partitione* quæstionem, quam alii certe omnes prioris ejus *appendicem*, seu *consequens* quoddam dicerent, noster autem hicce *fundamentum* ubiq; appellat. Itaq; *labefactato*, inquit, *ipsius fundamento corrui totum opus*. (2) Sed fundamentorum hicce everfor, videamus jam, quemadmodum opinionem meam refutet.

ET quoniam in hanc disputationis partem, etsi loco quidem haud satis idoneo, incidimus, ne eadem sæpius iterando lectori molestus essem, huc etiam illa quoque, quæ de eadem re *Responsionis Auctor* disputaverit, conferre visum est; præsertim cum communia ferè inter se omnia utrosq; habere video. Primum enim utriq; se *unico Corn. Celsi loco* causam hanc omnem expedire, remq; conficere posse censent; quo scilicet loco *Celsus* de *Medicinæ partitione*, tanquam *suo tempore Romæ usitatâ*, loqui videtur. (3) At in omni quæstione dijudicandâ, quæ certi cujusdam temporis limitibus continetur, id omnino spectandum est; non tantum quid de re ipsâ in controversia positâ Auctores tradant, sed ad quæ potissimum tempora eorum verba referri debeant: de *Celsi* autem tempore nihil prorsus *Annotator noster* attu-

(1) pag. 4. (2) p. 13. (3) Not. br. p. 6. it. Respon. p. 179.

lit ; at *Tiberii ætate* cum floruisse *Responsionis* Auctor dicit, (1) de quo tamen inter Auctores haud satis constare credo ; convenit solummodo inter omnes cum *Cesarum temporibus* vixisse ; quod cum ita sit, cumq; *Celsus* præsertim hoc ipso loco à Viris eruditissimis adducto *Medicinæ divisionem*, utcunq; apud alias gentes diù invaluisse, at *Romæ* tamen nonnisi suo tempore *recentem nec diu usitatam* indicare planè videtur ; (2) hoc ejus testimonium, utcunq; *luculentum* atq; *opportu- num* viris hisce videatur, haud quicquam tamen contra meam sententiam probare, nec causam ferè ipsam attingere ab aliis certè omnibus judicabitur.

Ego vero, ut quivis facilè conjiciet, haud *Celsi* omnia perlegisse præ me fero ; mihi satis esse duco, quòd de *Medicis ipsis* doctissimos quosq; sententiæ meæ auctores habeam, quodq; eos omnes, qui in veterum scriptis evolvendis quam diligentissimè fuerint versati, eadem hæc omnia de *Medicinæ divisione* credidisse semper & disputasse reperiam : *Clericusq;* ille potissimum, qui *totius Artis historiam* contexuit, quiq; non unum alterumvè *Celsi* locum, sed omnes ejus libros ad hoc ipsum investigandum perscrutatus est, sese tamen dubitare planè fatetur, an *Medicæ Artis partitio Celsi adhuc ætate re vera facta* & in usu omninò *Romæ* fuerit.

Hoc autem in loco *Responsionis* Auctor mirum sanè nobis tum ingenii, tum modestiæ suæ specimen præbet, qui mihi, uti alias sæpè videbimus, *Clerici* locum istum corrumpendi atq; ad sensus meos detorquendi crimen objicit ; quippe *Clericum* non modo de *Medicinæ partitione istâ nihil dubitare*, sed *contrarium planè* ex ejus verbis colligi posse fidenter atq; apertè affirmat. (3) Ego vero contra ; nullam mihi fidem nec in hac, nec alia quâvis causâ habendam posco, ni

(1) Resp. p. 162. (2) Ac Romæ quoq; non mediocres Professores, maximeq; nuper Tryphon, &c. (3) Resp. p. 190.

ex *Clerici* tum verbis tum sententiâ illud ipsum, quod dixeram, significari penitus appareat. *Clericus* enim, postquam ex *Celsi* verbis, sensuque, *Medicinæ in tres partes divisionem* explicuisset, ita deniq; concludit: *Soit que la chose se pratiquât effectivement ainsi de son temps; soit qu'il ait voulu simplement marquer comme elle devoit aller.* (1) Quod ita quidem vertere licet; sive tamen *Celsi* ætate *partitio ista* reverà ita in usu fuerit; sive id tantummodo in animo *Celsus* habuerit, ut significaret, quemadmodum ea fieri debuisset. atq; hanc, ut memini, dubitationis suæ rationem *Clericus* adjungit, quod eam adhuc consuetudinem, vel post *Celsum*, in usu mansisse invenerat, ut omnes simul *Medicinæ* partes à *singulis Medicis* unà exercerentur. Itaq; si *Celsi auctoritas* in hac quæstione aut nihil, aut parum valere poterit; multo certè minùs *Galenus*, quem posterius vixisse novimus, quemq; alterum sententiæ suæ auctorem noster hicce adducit ad hanc omnino causam advocandus erit: quod quidem videre, & concedere planè *Responsionis Auctorem* sentio. (2) *Galen*i igitur testimonio contra opinionem meam prolato, nihil opus est, ut quicquam prorsus respondeam.

PERGIT autem ostendere *Vir acutus*, quam *opinion*i ipse adverser meæ, (3) qui *Archagathum illum*, quem primum *Medicinæ* exercendæ causâ *Romam* venisse legimus, *Chirurgum* fuisse confitear. Ego verò quidni *Archagathum*, *Chirurgum* appellem, qui non cum solùm, sed *Medicos etiam omnes*, quotquot *Romæ* deinceps vel aliquot post seculis artem suam exercuerint, *Chirurgo*s fuisse, omnesq; simul *Medicinæ* partes semper tractasse contendo, multisque exemplis probavi: quodq; *Archagathus* iste vulnera curasse dicitur, id sententiam meam non evertere certè, sed confirmare potius judicabitur; nisi ex priori, ut aiunt, esset demonstratum, eos, qui *Chirurgicam Medicinæ partem* tractare solerent, nullam unquam aliam omnino attigisse.

(1) Vid. Resp. p. 191. (2) Resp. p. 185. (3) Not. br. p. 8.

SED idem hocce de *Archagatho* argumentum pluribus etiam persequitur *Responsionis Auctor* ; dicitq; sibi perspicuum videri, eum *nil nisi Chirurgiam* exercuisse, propterea quod à *Plinio vulnerarius* appelletur : (1) quasi nomen istud non idcirco adipisci potuisset, quòd *vulnerum præcipuè curationi* sese applicuisset, quòdq; eis magis quàm *morbis medendis* peritus ac expertus habebatur ; utpote qui partem eam, in *Urbe* scilicet *bellicosâ*, reliquis forsitan pluris æstimari observasset. Cum verò propter *Archagathi* hujus in vulneribus curandis sævitiam, & *artem ipsam & omnes medicos in tædium citò transisse* discimus ; causam sane nullam, quamobrem id fieret, videre queo ; ni illis quoq; temporibus *cæteri* etiam *Medici* eodem planè modo *artem suam* exercuissent & quod *Archagathum* fecisse contendo, *reliquas simul Medicinæ partes* unâ cum *Chirurgicâ* omnes administrassent.

AT *Asclepiadem* denique *Medicum*, *Pompeii* ætate celeberrimum *Chirurgiam* omnino non attigisse *Annotator noster* affirmat ; idq; *librorum* (2) *eius inscriptionibus* declarari ait ; propterea quod inter opera ejus, quorum tituli solummodo aliquot nobis jam restant, nihil omnino de *Chirurgia* ab eo scripti memoriæ proditur : atq; hoc idem à *Responsionis quoq; Auctore* disputatum videmus. (3) Præclarum sanè Argumentum ! quod vix alius, præter *hoc eruditorum par nobile*, excogitare unquam potuisset : *Asclepiades nihil de re Chirurgicâ aut scripti reliquit, aut quod reliquisset, periit ; ergo Chirurgiam non omnino attigit.* Sed non vident Viri ingeniosi, *Asclepiadem* dum *Chirurgum* fuisse negant, at *Pharmacopolam* saltem fuisse, eodem illo Argumento concedant necesse est ; scilicet quòd de *medicamentorum compositione* eum scripsisse fateantur. *Asclepiades* vero ipse, cum in *Anginis curandis* novam quandam curandi rationem instituisse traditur, (4) à *Chirurgicâ artis parte* non omnino manus abstinuisse videtur.

(1) Resp. p. 182. (2) Not. br. p. 10. (3) Resp. p. 197. (4) Plin. Hist. Not. l. 26. 3.

ANNOTATOR autem *noster* tanquam rem omnino claram, certamq; esse demonstrasset, hanc tandem conclusionem ex præmissis istis elicit: *Ergo fuit*, inquit (1) *Romæ Asclepiades Medicus Clinicus*, nec *Chirurgiam omnino attingens*; *Archagathus vero Chirurgus*, nec *reliquam Medicinam tractans*; etiam *ante Imperatorum tempora*. Ego verò si hisce ineptiis quicquam seriò respondere aggrederer, memet sane, vel hominibus hisce ipsis insipientiorem censeri deberi judicarem.

SED ad reliqua convellenda homo progreditur; & *neq; minus*, inquit, *id Middletoni erratum est*, ubi ex *Mercurialis* auctoritate, omnes *Medicos usq; ad Galeni tempora*, *sua medicamenta parasse ait*. (2) Ubi candoris, æquitatisq; ejus specimen obiter notare libet; non contentus enim meos omnes errores insectari, aliorum mihi errata imputat; & cum *Mercurialis*, viri eruditissimi verba, sententiamq; exhibuissem, non minùs me errasse dicit, quàm si ex meipso essem locutus, meosq; penitus sensus protulissem. *Mercurialem* verò *Plinii* ipse testimonio refellere conatur, (3) quo loco *Plinius Medicos* quidem severè reprehendit, quod à *Medicaminibus conficiendis*, quod proprium esse *Medicinæ* solebat, sese abstinere cœpissent, & *præ medicamentorum ignorantia*, quorum vel nomina pars major ignorabat, ab aliis *emplastra & collyria mercari coacti essent*. Hæc autem verba haud satis attendit *Vir doctus*, quàm contra suam ipsius disputationem faciant, dum probant *Medicos* vel iis temporibus *Chirurgorum* munere aliquo fungi, atq; *emplastra & collyria*, utcunq; ab aliis facta & parata, suis tamen manibus tractare, atq; ad usus destinatos applicare solere. Cum autem *Plinius* ipse *Galenum* haud longè ætate antecessit; hæc ejus verba *Mercurialis* itidem opinionem confirmare

(1) Not. br. p. 10. (2) Not. br. p. 12. (3) p. 13.

potiùs quàm evertere videntur, præsertim, si ut omnia generatim dicta intelligi debent, eam non nimis severe ac restrictè accipiamus : quod quidem à *Responsionis* etiam *Auctore* concessum planè animadverto (1).

ANTEQUAM vero hanc de *Medicina partitione* disputationem concludamus ; ego sanè, qui nec in hac, nec in aliâ quâvis quæstione aliud mihi propositum habeam, ac quod verum, aut veri saltem simillimum sit, investigare, nequeo hic dissimulare, *Responsionis* illum, atq; *Animadversionis brevis* Auctorem, locum quendam *Ciceronis* adduxisse, qui ad causam suam haud parùm valere videtur (2) : quod idem sanè alias etiam, nec minùs quidem liberè faterer, si quid apud eos solidi unquam aut probabilis invenissem. Atque hunc ipsum locum ego quidem post *Dissertationem* meam editam observaram, cumq; amicis communicaram ; quo scilicet indicare *Cicero* videtur, *Medendi artem* vel suâ ætate in *diversas partes* distribui, *singulasq; à singulis* interdum administrari solere : quod quidem etsi non satis perspicuum sit, utrum de *Medicina*, uti tunc in *Græcia*, an uti *Romæ* exercebatur, accipiendum sit ; concessò, tamen ad *Medicos* potiùs *Romæ degentes* id pertinere ; at non inde tamen sequitur morem illum *universè* ac *generatim* tunc obtinuisse, sed aliquatenùs solummodo processisse ; quod tum ex eis, quæ in *Dissertatione meâ* dixeram, tum innumeris aliis Auctorum veterum locis probari facilè poterit.

QUOD autem magis ad rem nostram est ; ex hoc eodem loco videre possumus, quàm longè aliter *Cicero* de verâ *Me-*

(1) Resp. p. 187. (2) Resp. p. 182. it. Animad. br. p. 39. verba Ciceronis hæc sunt. Tum Crassus, Non in hac, inquit, una re, Catule, sed in aliis etiam compluribus, distributione partium, ac separatione, magnitudines sunt artium diminutæ. An Tu existimas, cum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios Medicos, qui morbis ; alios qui vulneribus : alios qui oculis mederentur ? De Orat. l. 3. 33.

dicorum laude ac præstantiâ, ac illi, quibuscum rem habemus, judicaverit : *nostri* enim *Medicorum propugnatores* eos tantum *servilis* (1) atq; *abjectæ sortis* fuisse asserunt, qui *omnes simul medicinæ partes, morborum* scilicet *vulnerumq;* curationes unâ profiterentur ; (2) *Insignes autem viros, ac arte celebratos uni tantum parti se totos addixisse* — itaq; *Clinicum* solummodo *Medicum* fabulæ suæ *Heroem* constituunt ; cum solum & virum magnum & *Medici* nomine dignum judicant : siquis verò *Chirurgiam* vel digito attigerit, de *Medicorum* statim classe ac professione dejiciunt. At *Ciceronem* contra, quàm longè diversa & contraria planè omnia de *Medicorum* dignitate sensisse videmus ? qui *hac medicinæ partitione* artem ipsam discerptam, ejusq; *laudem & magnitudinem imminutam* indicat ; nec se eos in *medicis magnis* atq; *excellentibus* numerare ostendit, qui vel *morborum* vel *vulnerum medicinam separatim* atq; *unicè* profiterentur, sed qui, *Hippocratis exemplo, nullam medicinæ partem* negligentes, aliisvè sigillatim exercendam relinquentes, *universam simul artem* complexi atq; unâ professi fuerint : cumq; hæc ab eo dici cernimus, qui eodem illo libro *Asclepiadem*, uti *Medicum eximium* atq; *amicum suum* laudaverit ; nonnè verisimile inde videtur *Asclepiadem ipsum* de eorum numero esse, qui non *excerptam aliquam medicinæ partem*, sed qui *universam* essent professi.

UTCUNQUE vero *Medicorum & Chirurgorum* disjuncta & propria fuisse munera confiteamur, (quod tamen non generatim verum esse certissimum est) nullo tamen modo sequitur, *diversas* propterea eorum *conditiones*, aut *vitæ sortes* fuisse ; sed in eo saltem temporis spatio, intra quod hanc nostram disputationem conclusimus, ejusdem certè loci atq; ordinis utrosq; semper habitos esse apparet ; ni in *Urbe*, ut supra dixi, *bellicosâ* verisimile magis videatur, *Chirurgos* seu

(1) Resp. p. 193. (2) Ib. p. 222.

vulnerum medicos majori potius in pretio fuisse : ex omnibus enim *Romanorum Veterum Medicis* duos potissimum Auctores nostri secernunt, quos *veros* ac *Germanos Chirur-*gos fuisse affirmant, *Archagathum*, atq; *Alcontem* ; cum, quod *Vulnerarius* ; hunc, quod *vulnerum Medicus* dicitur : (1) quorum alteri tantos sanè honores, quantos nulli unquam *Medico*, ante *Cæsarum ætatem*, habitos cognovimus ; *Civitatem datam*, *tabernamq; publicè emptam* : Alter verò, sub *Claudio Imperatore*, in eorum numero à *Plinio* celebratur, qui maximos atq; incredibiles ferè quæstus ex arte sua confecerunt. Habeant igitur homines nostri, si velint, quod tantopere contendunt, *istos* scilicet *duos*, *verè ac propriè Chirur-*gos fuisse ; hoc tamen nobis concedere necesse erit, eos, si non majori, at pari saltem cum *cæteris Medi-*cis honore fuisse.

SED de *Medicæ Artis partitione* jam satis dictum opinor ; ad ea igitur pergamus, quæ de ipsâ *Quæstionis summâ*, de *servili* scilicet *Medicorum conditione* *Annotator* hicce disputat. Atq; hic conqueri cum graviter, meq; insimulare video ; quod *Medicos malitiosè deprimere studerem* ; (2) quod, *siquid in eos congerere possem, de veritate non essem sollicitus*. (3) Quod, *quæ de humillimas Medicinæ partes tractantibus dicta usquam reperissem, in universos artis Professores transtulissem* (4) : quod, *ea de Medicis generatim asseruissem*, quæ (5) *non de Medicis Clinicis, nec Chirurgis quidem bonis, sed de Phlebotomis solummodò, Auriculariis, Herniariis, reunctoribus, enematumvè administratoribus* intelligi debere contendit.

EGO verò contra ; etsi de *Medicis Veteribus* alios aliis longè præstitisse sciam : Utq; inter *Annotatorem*, qui *Medicinæ sese Doctorem* jactitat, scriptis verò *Artem* dedecorat,

(1) Plin. Hist. N. l. 29. 1. (2) Not. br. p. 23. (3) Ib. 13. (4) Ib. 14. (5) Ib. 17.

Principesq; illos viros, qui non Arti suæ solummodò, sed genti etiam toti scriptis suis gloriam afferunt, immane quidam discrepare videmus ; ita Romæ quoq; nonnullos olim tum scientiâ, tum famâ, magnorumq; familiaritate cæteris omnibus antecelluisse necesse est : hos tamen universos, cum doctos, tum indoctos, cum summos, tum infimos, absq; ullâ exceptione, Græcos certè aut Peregrinos, sed maximam longè partem Servos & Libertos fuisse, affirmare haud dubitaverim.

ET ENIM num omnino cuiquam credibile videri potest, magnos illos *Reipublicæ Romanæ Principes*, quos *Medicos Servos* in familiis suis semper habuisse cognovimus, non *Artis peritissimos quosq;* ex Asiâ, Græciâve acquisivisse, sed *Auricularium* solummodo, vel *reumctorem* aliquem domi apud se tenuisse ? Num *Consules* ac *Imperatores*, quos *Medicos Servos* secum semper in provincias eduxisse legimus, *Phlebotomo* alicui vel *Unguentario* valetudinem suam commisisse putandum est ? Num deniq; verisimile est, *Cæsarem Augustum*, cum *Germanico* in acie militanti *Medicum Servum* unâ cum *C. Caligula* tunc infantulo mitteret, *enematum* solummodo *administratorem*, annon *Medicum* potius gravem, fide & scientiâ præstantem, de *Servis suis* misisse ? De hoc sanè neminem præter hunc *Annotatorem* dubitare posse certò scio.

ILLE verò huic meæ disputationi *Asclepiadis Medici* famam & dignitatem opponit. *Reputate, quæso, inquit, quantus vir fuit Asclepiades* (1) *quantam apud summos viros auctoritatem sit consecutus ; adeo ut non gravaretur ille Romana eloquentiæ Princeps Cicero, eum, ut amicum suum concelebrare. Qui quidem honos summus haberi posset ; ni major etiam ipsi contigisset : etenim à Mithridate, maximo*

(1) Not. br. p. 8, 9.

Rege sollicitatus est, ut ad illum veniret. En verò alterum hominis specimen ! qui *Ciceronis* amicitiae & familiaritati, lucrum, stipendiumq; à *Rege barbaro* oblatum honore anteponit. Sed *Asclepiadem* longè aliter sensisse videmus, qui maluit, in illâ Urbis luce, laude & gratiâ apud *Optimates*, quàm apud *Mithridatem* opibus florere. *Asclepiadis* autem hujus honores, utcunq; magnos eos fuisse concedamus, ad hanc tamen causam nequaquam pertinere contendo : de ejus enim conditione nihil ferè memoriæ traditum habemus, nisi quòd è *levissimâ* gente, & *sine ullis opibus*, ex *Rhetore Medicus* evaserit (1) : & quantuscunq; demum fuerit, nec nominis famâ, nec honoribus, vitæq; splendore cum *Antonio Musa* conferendum existimo ; quem tamen *servum* fuisse cognoscimus : atq; *Asclepiadem* igitur nisi *hominem Romanum*, nisi non *servum*, nec *Græcum* fuisse *Auctor* noster probaverit, nihil omnino contra meam sententiam disputare à viris doctis censebitur.

NEQUE illa minùs futilia, minùsvè ab hac omni questione aliena, quæ de *Artis Medicæ fructu* olim ingenti, *opibusq; Professorum* homo eruditus differit. *Legatis quæso*, inquit, *locum Plinii de questibus medicorum* : (2) quasi de *divitiis*, & non de *conditione Medicorum* disputatio nostra instituta esset : nos autem, ut ait *Cicero*, (3) *neq; divitiæ movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi Venalitii & Mercatores superarunt.* Sed noster hicce cum *Medicos suos divites* fuisse ostenderit, omnia se probasse putat ; nec scire planè videtur, quod *Romæ* sapissimè contigisse legimus, magnorum scilicet *Virorum* tum *Libertos*, tum *Servos*, qui apud *Dominos* suos gratiâ flourerent, ingentes sibi opes ac potestatem adipisci solere : quorum nonnullis *vel Prætoria interdum Ornamenta* decerni legimus ; tantumq; non cum *laureatis fascibus* remitti illò, unde *cretatis pedibus*

(1) Plin. Hist. Not. l. 26. 3. (2) Not. br. p. 15. (3) Orator.

advenissent ; (1) De quo quidem argumento, librum me aliquubi vidisse memini, de *eis* scilicet *Servis* conscriptum ; qui summam sibi auctoritatem, immensasq; divitias ex *Servitute* confecisse à Veteribus memorantur. *Pliniusque*, in celebri illâ ad *Trajanum Oratione*, non dubitat dicere, *Imperatores ipsos, cum essent Civium domini, libertorum tamen fuisse servos*. Quid igitur, Vir ingeniose, de his tantis Viris constituendum putas ? Annon in *Servorum & Libertorum* propterea grege numerandos censes, quod gratia, opibus, auctoritate eos floruisse accepimus ? Numvè eadem planè omnia de *Divite tuo* cogitas, quæ *Stoici de Sapiente suo* jactitant, cum videlicet vel ex *infimâ sorte Nobilem* ; vel in *Servitute Liberum* esse.

VIDES jam opinor, aut si tu quidem minùs, at alii certè omnes vident *Notarum tuarum* futilitatem : Ego *Medicos Romæ degentes*, præsertim ante *Cæsarum ætatem*, aut *Servos* aut *Libertos*, aut *Peregrinos* saltem omnes fuisse disputo. Tu verò, qui *fundamenta mea* labefactas, qui me *Calumniatorem* appellas, quid tandem contra affers ? at contra *legatis quæso*, inquis, *locum Plinii de questibus Medicorum*. Nihil scilicet aliud ostendere conaris, ac *Medicorum* nonnullos *Artis famâ* floruisse, *magnum questus* fecisse, *Optimatis caros* fuisse, idq; non nisi *Cæsarum temporibus* ; quæ tibi omnia, absq; ullo causæ meæ detrimento, lubens concedere possum.

SED commoveri jam atq; irasci planè hominem video, quòd *Sexaginta Solidos* pretium olim fuisse *Medicis servis à jure Civili* constitutum observassem : exclamat illicò, *an vobis hoc credibile est ?* (2) *an quemquam ex Romanis creditis tam amentem fore, ut tantum hominem tam parvo pre-*

(1) Plin. Hist. Not. l. 35. 18. (2) Not. br. p. 16.

tio venderet ? credere scilicet videtur Vir doctus, atque Antiquitatis tantoperè intelligens, me de nostris omnino solidis esse locutum ; clausulamq; illam, quam in Syngraphis adjungi viderat, hic quoq; subintelligi debere existimat ; videlicet, bonæ & legalis monetae Angliæ — Ut verò hanc ei molestiam aliquatenus minuam, nec tam acerbè posthac ferat Artis suæ professores tantulo olim venisse ; scire eum velim quicquid de solidis istis dixeram, de Romanis prorsus solidis esse intelligendum ; quorum singulos, ut nonnulli, atq; optimi illi quidem Auctores, tradunt, Sexdecim circiter de nostris pretio æquasse reperio. (1)

AT majores adhuc Medicus noster clamores ciet, propterea quod Medicinæ professionem Civis Romani gravitate seu existimatione indignam, Plinio Auctore (2) asseruissem. Quippe id, inquit, à solo Middletono apud Plinium legitur. (3) De indignitate autem Artis, apud Plinium nè verbum quidem ullum est ; sed eam vocem INDIGNAM ad Plinii verba à bono Theologo adtextam videtis, quo vobis fucum faceret. Atq; eadem ferè omnia de hoc Plinii loco post Annotatorem nostrum iterat egregius iste Responsionis Auctor ; miraturq; Middletonum curam attentiores in Scriptis Veterum citandis atq; explicandis non adhibuisse. Non enim, inquit, (4) dicit Plinius (ut ille nobis persuadere studet) medendi Artem Romanos gravitate suâ indignam judicasse ; nec qui eam attigerint, tanquam ad Græcos transfugas fuisse habitos. Neq; vox indignam hic legitur, neq; Voces, ad Græcos transfugæ, eo sensu dicuntur quem is confingit. Quantum in Utrisque consensum, quantam in me criminan-

(1) Vid. *Arbuthnot of Coins, &c.* p. 163. (2) Solam hanc Græcarum Artium nondum exercet Romana Gravitas in tanto fructu. Paucissimi Quiritium attigere, & ipsi statim ad Græcos transfugæ : imo vero auctoritas aliter quam Græcè eam tractantibus etiam apud imperitos expertesq; linguæ non est. *Plin. Hist. l. 29. 1.* (3) *Not. br. p. 18.* (4) *Resp. p. 49.*

do concordiam videmus? Ego verò tantorum virorum conjunctos simul impetus haud unquam sustinere potero. Itane verò *Viri Ingeniosi*? nihilne dicitis de *Medicinæ indignitate* apud *Plinium* reperiri? Quid igitur statuendum putatis, non dicam de *bono Theologo*, sed de *bonis istis Medicis*, (1) qui Artis suæ defensionem *contra Plinium ipsum* susceperunt; qui de *Artis*, inquam, *dignitate* libros aliquot contra *Plinium* scripserunt? annon illos eadem omnia, ac *Middletonum*, de *Artis indignitate* apud eum legisse creditis? An eos quoq; *voces finxisse* dicetis? Numvè Vos tandem soli, *tales stulti, bardiq;* (ut *Annotatoris* verbis utar) reperiemini, ut quod alii omnes facilè vident, nec videre nec intelligere poteritis? Sed exclametis licet, quantum volueritis; Ego contra contendo atq; affirmo, *Plinium* hoc ipso in loco asserere, *Romanos* propterea *Medendi Artem* neglexisse, nec ad eam exercendam ullo quæstu allici potuisse, quod *gravitate suâ indignam* eam judicarent: paucissimosq; illos qui *Plinii tandem ætate* ad eadem sese applicuissent, ad *Græcos transfugere*, id est, à *Græcis hominibus* artis præcepta petere, & vel *Græcè* loqui, scribere, præscriptaq; Medica tradere fuisse coactos: quippe cum *Romæ* ab ipsis Artis primordiis, *Medicinæ omnis administratio* non nisi *Græcorum in manibus* versata esset; nulla planè Auctoritas aliter ac *Græcè eam tractantibus* etiam apud imperitos erat.

ROMANOS autem homines artium certè *Græcarum*, quàm maximè cupidos, atq; avidos planè fuisse cognovimus; & quicquid *Græcia* habuerit quod *omnino expetendum* esset, id studio & industriâ suâ ad se statim transtulisse: (2) eoq; præterea ingenio fuisse; ut omnia consequi potuissent, ut *primum velle cæpissent*; nec consequi solummo-

(1) Jo. Filescus. *Medicinæ defensio adversus Plinium majorem* 8vo. Par. 1618. it. G. Kirstenius de *Medicinæ dignitate contra Plinium & Platonem* 4to. Stetini 1647. (2) Cic. *Tusc.* q. 2. 2.

do; sed à Græcis ipsis accepta vel meliora etiam & perfectiora facere solere, siquæ, ut ait Cicero, (1) digna statuissent in quibus elaborarent. Itaq; cum ex omnibus Græcorum Artibus, Medicinam solam eos neglexisse cernimus; quam aliam causam probabilem, vel omnino ullam excogitare aut fingere possumus, nisi quod Civibus suis nec expetendam nec gravitate suâ dignam judicarint; quod Plinius profectò hoc ipso in loco verbis nullo modo dubiis aut obscuris declarat, cum dicat, *Hanc solam Artium Græcarum Romanam gravitatem vel tanto in fructu nunquam attigisse.* Itaq; vox illa INDIGNAM quam Vos tantoperè stomachamini, etsi in *Plinii* quidem verbis non reperiatur, ad sententiam tamen constituendam necessariò requiritur: neq; de oculis ego Auctorum, sed de sensibus omnino disputandum esse censeo: vestramq; loci hujus interpretationem, nec *Plinii* mentem attingere nec sensum planè ullum continere dico. Quod dicit autem *Responsionis Auctor* voces eas, ad *Græcos Transfuge*, non eo sensu accipi debere, quem ego confinxeram; ego sanè quid sibi velit, non intelligo; nisi quòd calumniandi occasionem, cum nulla prorsus fuerit oblata, arripere studeat; quippe ego *vocibus istis* nullam omnino interpretationem sensumvè meum dederam, sed nudas eas solummodò, ut in *Plinio* legantur, protuleram.

AT QUI ad unicum jam libelli hujus locum devenimus, quo me cum aliquâ veritatis specie aut ratione probabili premere atq; urgere *Annotator* videtur: scilicet quod *Suetonii* locum quendam ad causam meam detorsissèm, & tum verbatum sensus, aliter ac in Auctore eo reperiuntur, dedissèm; quod an *incuriæ* seu *malitiæ potiùs meæ*tribuendum sit, postquam paulisper dubitaverit, *malitiæ* statim & *illi summæ* quidem assignat; *meq; falsitate apertâ incautos circumvenire in animo habuisse* insinuat. (2) Quis autem, præter *Medica-*

(1) Ib. 1. 1. it. Ib. 4. 2. (2) Not. br. p. 19.

strum huncce, malitiæ exercendæ causam, aut locum quidem ullum hac in re invenire potuisset ? etenim hoc Suetonii testimonium si de Dissertatione meâ penitus tolleretur, num claudicaret ideo quæstio nostra ? numve detrimenti omnino quicquam caperet ? quid si hoc in loco Medicos in Peregrinis & non in Servitiis numerari fatendum sit ? id num Annotatoris causæ omnino inservit ? num meam debilitat ; qui Medicos, partim Servos, partim Libertos, omnes tamen Peregrinos fuisse disputo ? Si ex his, inquam, verbis Medicos de Servorum grege fuisse minùs probetur ; nonnè ex aliis permultis ejusdem Suetonii locis Servos eos fuisse apertè demonstratur ? itaq; fatui planè hominis fuisset, malitiam ibi adhibere, ubi detecta infamiam certam inureret, celata verò nihil prorsus ad controversiæ summam conferret. Sicut autem à malitiæ, ita vellem sanè ab incuriæ & negligentiae crimine memet æquè defendere possem : sed ut fatear planè quod res est ; cum duos ad eandem rem Auctores in Commentariolis notatos haberem ; unum quidem, qui totidem planè verbis id quod posueram, significaret ; alterum vero, qui eidem aliquo modo favere, atq; ex parte declarare videretur ; quemq; idcirco notaram, nec verba tamen ejus descripseram ; præ nimiam tandem festinatione & negligentiam Auctores ipsos adire omittens, nec pluribus in re unâ testibus opus esse putans, cum quem minùs oportuit, Suetonium scilicet Orosii loco ad causam meam adhibui : quod Responsionis quidem Auctor, mihi licet aliàs haud satis æquus, hoc tamen in loco fieri necesse esse agnoscit. (1) Id verò in re tam apertâ, tamq; parùm ad controversiæ summam pertinente, an incuriæ seu malitiæ potiùs tribuendum sit, haud opus est pluribus ostendere : illud tantummodo dicam ; quod etsi plures etiam hujusmodi errores in Scriptorum verbis exponendis Auctores nostri aliàs sæpè, idq; satis fidentèr mihi objiciant, illos tamen, quoties

(1) Resp. p. 81.

exemplis rem illustrare aggredientur, incitiæ toties suæ aut malitiæ Argumenta præbituros.

ANNOTATOR autem *noster*, tanquam causam jam omnem expediisset, controversiamq; penitus absolvisset; *Minimi*, inquit, *momenti sunt reliqua, quæ à Middletono prolata sunt, &c.* (1) & *permulta talia sunt, quæ vos ipsi nè quidem digna refutatione censebitis* (2). At nullius igitur ponderis esse credis, tot illa Scriptorum veterum testimonia, quæ *Medicos Romæ degentes, Servos* maximam partem fuisse clarè atq; apertè declarant? num minimi momenti esse, nec refutatione quidem digna putas, tot illa *genuinæ vetustatis monumenta*, tot *antiquas inscriptiones*, quæ plurima nobis *Medicorum Servorum* nomina ad hæc usq; tempora conservant? numve illa omnia minus propterea Auctoritatis apud lectores habitura existimas, quod ad ea Tu ne verbum quidem unum respondere fueris dignatus?

PERGIT tamen more suo, *Vir egregius, ad aliam*, uti ait, (3) *Middletoni calumniam refellendam, qui negat, Medicinam inter liberales artes apud Romanos haberi*: ad *Middletonum* igitur redarguendum loca quædam è *Jure Civili* profert, quæ probant, non id quidem ullo modo quod oportuit, *Medicinam* scilicet in *Artibus Liberalibus* numerari; sed illud solummodo, quod omnes scimus, & concedimus, videlicet, *Medendi Artem* juxta ac *Artes Liberales* immunitatibus & privilegiis ab *Imperatoribus* tandem auctam & munitam fuisse. Atq; hæc dum scribit, videt ille quidem, quam nihil prorsus ad suam causam pertineant, & fateri apertè cogitur, *Artem Medicam* (4) à *reliquis Artibus Liberalibus* quodammodo segregari & distingui; eamq; apud *Veteres* non tam in studiis liberalibus, quæ ab ingenuis colebantur, quàm in *Artibus necessariis* haberi: quis autem hominem unquam tam petulantem, tamq; absurdum simul vi-

(1) Not. br. p. 19. (2) Ib. p. 23. (3) Ib. p. 20.

(4) Not. br. p. 22.

ait ; qui argumenti sui initio *Middletoni calumniam* id esse dicit, quod antequam locum ipsum dimittat, *verum* omnino esse agnoscit ? nec quicquam sanè hoc in loco acutius meliusvè sese gessit *Responsionis Auctor*, sed eadem ferè omnia protulit ; & postquam contra sententiam meam, idq; multis quidem verbis, disputaverit ; fatetur tandem per *Artes Liberales* eas præcipuè ab Auctoribus intelligi, quibus *ingenii pueri in scholis institui solebant ; nec nisi posterioribus seculis Jurisconsultos tam lato sensu Liberales Artes accepisse, ut Medicinam quoq; eo nomine complecterentur.* (1) Sed de hoc omni *Artium Liberalium* genere alium mox dicendi locum, atq; cum magis quidem opportunum, habebimus ; cum *Rhetorem nostrum* in *Cicerone* ad suam hac in re sententiam interpretando, turpiter lapsum demonstrabimus.

ANNOTATOR autem interea, tanquam Victor è certamine rediens, triumphum planè agere, & *Middletonum* currum suum sequentem, catenisq; vinctum *Medicis suis* ostentare sibi videtur. *Jam satis demonstratum*, exclamat, *quàm futilia atq; etiam falsa pro gravibus & certissimis argumentis habuerit Middletonus ; quàmq; facile refutentur ea, quæ in Medicos tanto studio congeffit. Etenim testimonia ejus præcipua, vel Clinicos quos deprimere tantopere studet, minimè attingentia, vel omnino per incuriam depravata, per malitiamvè ficta, vel deniq; Veterum testimoniis certissimis contraria deprehendistis* (2). Hujusmodi autem exclamationibus, haud sanè expectandum erit, ut quidquam omnino respondeam ; cum nihil certè aliud requiritur ad vanitatem hominis ostendendam, quam ipsius verba referre atq; exponere : sin autem inventi aliqui sint, istiusmodi ingenii homines, qui ejus vel *disputandi acumen* vel *scribendi stilum* probare possunt ; siqui, inquam, sint, qui *Notis hisce bre-*

(1) Resp. p. 74. (2) Not. br. p. 23.

vibus eum quidquam prorsus aliud demonstrasse credant, ac suam ipsius ignorantiam, temeritatem, malevolentiam; istiusmodi certè hominibus ego nec satisfacere curo, nec mea omnino placere cupio.

ME tamem *homo facetus* deridendum (1) proponit, propterea quod *Græci Tragici* versiculo *Romanorum hominum* consuetudinem quandam demonstrare essem aggressus: de *Servis scilicet ab iis studiis atq; Artibus quibus ipsi delectabantur, lege arcendis*: nonne verò *Romani etiam Poetæ* testimonium ad rem eandem confirmandam adjeci? idque nonnè omnium rectè ac dilucidè disputantium est, quam rem susceperint probandam, eam rem primùm universè veram, aliarumq; gentium notionibus consentaneam, deinde apud eos homines præcipuè de quibus quæstio instituitur, in usu fuisse ostendere? Sed *Annotatori* hic quoq; subsidio venit *Responsionis Auctor, & Terentium*, quo auctore usus essem, ad *Atticorum solummodo, non ad Romanorum mores respicere affirmat*: (2) quasi non perinde ac in *Græcia*, ita *Romæ* etiam eandem legem obtinuisse constaret; ubi *Servos* non à *causis modo orandis*, sed vel à *testimonio dicendo* prohibitos cognovimus. Sed de objectionis hujus futilitate pluribus mox disputabimus, cum illuc pervenerimus, ubi *Plauti* etiam in re consimili testimonium *Auctorem nostrum* rejicere cernemus.

DIXERAM autem in *Dissertatione meâ*, nullam per aliquot secula de *Medicinâ*, tanquam de re humili nimis atq; abjectâ, à *Scriptoribus Romanis* mentionem fieri: atq; alio loco; *Græculos* eos, qui *Romam* sese *Medicinæ exercendæ causâ* contulissent, etsi *liberos quidem nonnullos fuisse* concedamus, generatim tamen *humilis seu potius infimæ sortis homines fuisse*. Id homini stomachum movere video; quæritque à me, quonam *Scriptorum Veterum testimonio*, id mihi affir-

(1) Ib. p. 24. (2) Resp. p. 60.

mandum sumam, idq; nullo prorsus Auctore, sed ex propriâ scientiâ me posuisse dicit : mihi autem fidem non habendam, quippe qui dudum malâ fide egerim. (1) Quasi id omnino testimoniis egeret, quod per se clarum & perspicuum esset : quasi, inquam, non sensus communis omnes præter hunc unum docuisset ; de quâ scilicet re monumenta planè omnia silent ; nec Historici mentionem ullam faciunt, eam rem aut omnino non extitisse, aut nihil saltem celebratione seu memoriâ dignum suppeditasse.

AT QUI idem etiam hoc in loco *Responsionis Auctor* à me quærit, *quo scilicet argumento Medicos hosce liberos, humilis atq; abjectæ conditionis fuisse demonstrum.* (2) Illud verò nonnè per se quoq; æquè perspicuum est ? nonnè id, inquam, ratio sensusq; communis evincunt, homines illos, qui *quæstus victusq; quærendi causâ, de patriâ suâ in alienam migrant, humilis seu infimæ potius sortis maximam partem esse ?* num divites, num beati, num famâ atq; opibus florentes natale solum exilio mutare solent, ut lucrum sibi apud exteras gentes non sine probro atq; odio conficiant ? num *Græci* præcipuè hoc omnino facere voluerint, qui omnium longè maximè patriam cum suam amaverint, tum alienas contempserint ? etsi verò me nullius omnino *Auctoris sententiam ne detortam quidem fictamvè ad opinionem meam confirmandam protulisse Annotator affirmat ;* (3) nonne *Plutarchi* tamen (4) verbis clarissimis ostenderam, totam *Græcorum gentem odio & contemptui Romanis fuisse, ipsumq; nomen Græcus à plebe semper in ore convitii loco haberi & jactitari solere ?*

SED quid hoc ad *Medicorum conditionem Responsionis auctor* ait, si mos esset *Romanæ plebeculæ, Græcorum gen-*

(1) Not. br. p. 25. (2) Resp. p. 62. (3) Not. br. p. 25.

(4) Dissert. p. 9.

tem ita tractare? (1) Tu verò cum *Medicos tuos & Græcos & Romæ* tamen *honoratos & splendidos* fuisse disputas; nonne contra sententiam tuam vim aliquam habere videtur, quòd ostenderam, *Græcos* planè omnes, qualiscunq; fuerint *Artis* aut conditionis, *Romæ* non nisi in *probro & dedecore* versari: & quam aliam ob causam hoc fieri putandum est, nisi quod id hominum genus egenum, sordidum, esuriens, *populus Romanus* semper cognovisset. Num cuiquam igitur præter *auctores nostros* verisimile videri potest, *Principes Græcorum Medicos*, gratiâ apud suos & dignitate florentes, atq; *amplissimâ fortunâ usos*, *Romam* quæstûs causâ migrare velle, ut tam iniquâ conditione viverent, ut sibilis & contumeliis à plebe exciperentur?

ANNOTATOR autem, postquam in sententia mea refutandâ tantum frustra laboris consumpserit; videt tandem atq; apertè fatetur, hanc meam disputationem non modo *dedecoris nihil*, sed *laudem* potius & *gloriam Arti Medicæ* afferre, quæ *Professores suos ex ignobili illo servitutis statu, ad libertatem sæpissimè atq; honores evehere* soleret. (2) In quo tandem uno utriq; facile consentimus; etenim hunc ego honorem nec *Medendi Arti* invideo, nec quicquam contra disputare aggrediar: vellem solummodo, hoc idem initio homo vidisset; nec sibi quidem tam turpiter scribendi infamiam, nec mihi tam ridiculi hominis castigandi fastidium peperisset: quippe non odium certè aut reprehensio ulla, sed gratiæ mihi potius à *Medicis* debentur, qui eam causam defenderim ac probarim, quam *Arti suæ* honorem laudemq; adjungere fatentur.

SED ab ipso Cicerone jamdudum, inquit, (3) *dijudicata est hæc controversia, locusq; suus Medicinæ tributus, neque primus is quidem neq; secundus, at medius certe, &c. tan-*

(1) Resp. p. 63. (2) Not. br. p. 26. (3) Not. br. p. 26.

tum rogo ut *sententiam ipsam, non ut apud Middletonum discerpitur sed integram legere dignemini, &c.* Oh hominem omnium sanè sagacissimum! qui inter *Primum & Secundum, Medium* quiddam Princeps invenerit! Egonè verò *Ciceronis* locum illum discerpfi, qui omnia quæ ad questionem nostram pertinerent, integrè quidem ipsissimisq; ejus verbis protuleram? quippe cum de *Medicinâ solâ* hæc omnis disputatio institueretur, quid mihi cum reliquis *iis Artificiis, à Cicerone enumeratis; Coquis, Mercatoribus, Agricolis, &c.* rei esset planè non videbam. Ille verò postquam hæc omnia in *Notas suas breves* integra transtulerit; *habetis hic, inquit, plenam atq; apertam Ciceronis sententiam, quam filii instituendi gratiâ posuit, &c.* existimat forsitan *Vir bonus*, hæc ad *Filium* ideo scripsisse *Ciceronem*, ut artem aliquam ex ibi memoratis, *Medicinam* scilicet seu *Mercaturam* adulescens sibi exercendam deligeret: sed optimo, fateor, consilio, longam hanc *Ciceronis* periodum, etsi nihil quidem ad rem spectantem, huc tamen integram traduxerit, ut *sensus* tandem aliquis atq; *Oratio pura*, quæ in reliquo suo opere requiruntur, in *tribus saltem pagellis* hisce reperirentur.

CICERONEM autem quandoquidem is appellat, cujus quidem Auctoritate nihil mihi sanctius esse potest, cum nobis Judicem constituamus: atq; omissis iis, quæ de *cæteris*, ut dixi, *artibus*, nihil ad nos pertinentibus, hoc in loco differat; *Medicinæ* solummodò quem locum gradumvè afflignet unicè consideremus: *quibus autem Artibus*, inquit Cicero, *aut prudentia major inest, aut non mediocris utilitas, ut Medicina, &c. hæ sunt iis, quorum Ordini conveniunt, honestæ.* Hic verò quantum, *Dii boni*, eruditionis, quantum doctrinæ reconditoris homo noster ostentat? etenim *Asconium Pedianum, Manutiosq; ambos, (1) Paullum atq; Al-*

(1) Not. br. p. 28.

dum testes adhibet, Vocem eam, ORDO, dignitatis alicujus significationem continere; atq; ad *Senatum*, *Equites*ve ad minimum, ad *plebem* verò nullo modo referri oportere: *Servorum* verò & *Libertinorum* non *Ordinem* sed *conditionem* dici solere: atqui eum hac saltem vice felicem fateamur necesse est, quod magnorum tandem nominum auctoritate nugari sibi contigit. Hoc autem omne quod tam eruditè disseruit, si aliàs verum interdum esse concedamus; nonne videt tamen *Vir egregius* quàm hoc in loco non solum *Ciceronis* sed *suae* etiam *ipsius* sententiæ contradicat? etenim num nobis hac suâ eruditione persuadere vellet, *medendi Artem*, iis temporibus *Senatorio* seu *Equestri* saltem *Ordini* fuisse honestam? at nemo unquam tam temerarius fuit ut id diceret: neq; is ipse *ea audacia*, *eoq; Artis amore* id quidem vel musitare audet; sed apertè fatetur, nec *Primum* nec *Secundum* dignitatis gradum ad *Medicos* pertinere, sed *Medium*, ut supra dixi, *nescio quem*. Sicut autem nec *Senatorem* nec *Equitem* unquam temporibus illis *Medicinam* exercuisse certissimum est; ita nec *de Plebe* magis *aliquem* nec *Civem omnino ullum* eam attigisse contendo: neq; illi omnes, qui hanc sententiam impugnaverint, vel *unum* quidem *hominem Romanum*, qui *Medicinam*, ante *Cæsarum ætatem*, fuerit professus, ostendere unquam potuerint; quod quidem vel *Responsionis Auctor* fateri planè cogitur, nec *ullum ante eam ætatem de Romanis Medicum* extitisse concedit: (1) itaq; quid nobis aliud relictum est hominum genus, de quo *Cicero* loqui intelligatur, cuive Vox illa, *ORDINI* applicetur, quàm, quem ipse dixeram, *Servorum, Libertorum & Peregrinorum Ordo*?

VIDES jam, opinor, non temerè me ac fortuitò, sed re priùs perpensâ & consideratâ, ad *Ciceronem interpretandum* accessisse: Vides, inquam, istam tuam eruditionem,

(1) Resp. p. 164. it. p. 220.

etiamsi vera nonnunquam esset, in hac tamen causâ nec locum ullum habere, nec lucis quicquam afferre : sed quid tandem dices, si *futilem, falsamq; eam* prorsus esse ostendero ? etenim ex multis *Scriptorum Veterum* locis probare facile possum, Vocem eam, ORDO, apud *optimos Latinitatis Auctores* nihil aliud significare, ac *certum quodlibet hominum genus, communi aliquâ vitæ sorte, vel abjectâ atq; infimâ* utentium.

CONVENI *hodie hominem mei loci atq; Ordinis.* (1).

NONNE hoc de homine squallido & miserrimo à *Gnathone Parasito* dicitur ? *Ciceronem* etiam ipsum, quem nobis *judicem* constituisti, hanc eandem vocem non *Senatui* modo *Equitibusvè, sed Plebi* quoq; sæpissimè & *Libertinis interdum ipsis*, abjectæq; fortis hominibus, *Apparitoribus & Scribis* (2) applicare memini. Item in *Inscriptione* quâdam *Sepulchrali* mulier de marito loquens.

QUI *me ab imo Ordine ad summum perduxit honorem* (3).

HOMO autem *noster*, qui *Auctorum verba discerpendi atq; aliena adtexendi* crimen mihi objicit, videamus jam qualem tandem ex hoc omni *Ciceronis* loco sententiam extorserit. *Utiq; huc tandem*, inquit, *res redit.* MARCUS TULLIUS CICERO AIT, *MEDICINÆ PROFESSIONEM HONESTO CIVIUM ORDINI DECORAM ESSE ; CONYERS MIDDLETON NEGAT ; EAMQUE ESSE SORDIDAM, ILLIBERALEM, CIVE PRORSUS INDIGNAM AFFIRMAT : UTRI CREDITIS QUIRITES ?* (4)

QUIS jam non summam *hominis* vel *inscitiam*, vel *temeritatem*, vel utrumq; potius admirabitur, qui hunc locum

(1) Ter. Eun. 2. 2.

(2) In Pison. 8. In Catal. 4. 8. In Verr. 1. 47. In Verr. 3. 78.

(3) Gruter. p. 353.

(4) Not. br. p. 29.

aut tam parùm intellexerit, aut tam foedè corruperit? ille tamen, quasi impudentia gloriaretur, hoc *ingenii sui commentum*, tanquam *legis*, aut *Senatus Consulti* vim obtineret, *litteris majusculis* describendum curavit. At in hoc omni *Ciceronis* loco, num de *ullo omnino Civium Ordine*, nedum *honesto aliquo*, verbum quidem unum reperitur? num *Medicinae Professio*, *Romanis omnino hominibus* convenire dicitur? nihil certè minùs: nec quicquam sanè aliud, ex verbis ipsis elici aut intelligi potest, ac *Artes eas humiliores*, isti hominum generi, cui propter *vite sortem* convenirent, laudem quandam & decus afferre; quod de *Servis*, *Liberis*, & *Peregrinis* prorsus accipiendum esse abundè demonstravi.

SED quoniam *Ciceronem* appellavimus; quid de verbis istis existimandum putas, ubi is *ingenui nihil ex Officina prodire posse affirmat*? nonne id *Medicos* aliquo modo attingere credis, quos omnes *Officinas suas* habuisse notissimum est? de illo itidem altero, quem tu *verissimum esse* dicis, quid cogitas? scilicet, *Honos alit artes, omnesq; incenduntur ad studia gloriâ, jacentq; ea semper, quæ apud quosq; improbantur* (1). Etenim si quod omnes planè fatentur, nec honores ulli *Medendi Arti* constituti, nec ad studium ejus promovendum *gloria ulla* antè *Cesarum ætatem* fuerit unquam proposita; tum, *Cicerone ipso judice*, *jacuisse eam ac contemptam prorsus fuisse* necesse est.

SED ad *Responsionis jam Auctorem* nosmet convertere necesse est, qui hunc itidem *Ciceronis* locum in librum suum idcirco transtulit, *ut me non minùs*, uti ait, (2) *In Ciceronis ac in Plinii ante verbis exponendis lapsus ostendat*: in hoc autem loco interpretando, quod vix fieri posse credideram, *vel Annotatore ipso stultiorem sese longe ac levio-*

(1) Not. br. p. 31. (2) Resp. p. 53.

præbuit : disputat enim *Vir Eruditus*, *Ciceronem* ibi de pervulgata ea *Artium partitione*, in *LIBERALES* proprie ita dictas, seu *INGENUAS*, ut *Cicero* eas alibi vocat, ac *ILLIBERALES* seu *SORDIDAS* tractare proposuisse : (1) atque hanc *Artium divisionem* tam clare & aperte exposuisse ut mirum profecto videatur, eam quemquam effugere potuisse : (2) a *Sordidis* autem *Ciceronem* incipere, easq; omnes percurrere dicit, usq; ad *Saltatores*, totumq; *ludum talarium* ; deinde quo res tota explicatior fieret, non *Ciceronis* sed sua quædam verba homo acutus interponit ; [*hactenus de Sordidis, jam ad liberales venimus*] reliquaſq; deinceps ibi enumeratas *liberalium* in numero *Ciceronis auctoritate* habendas affirmat ; videlicet *Medicinam* ; *Architecturam* ; *Doctrinam rerum honestarum* ; *Mercaturam* ; *Agriculturam*.

(1) Ib. p. 54. it. 74.

(2) Ib. 57. ut clariùs quod disputemus intelligatur, verba ipsa *Ciceronis* huc etiam apponenda duxi — Jam de *Artificiis* & *quæstibus*, qui *liberales* habendi, qui *sordidi* sint, hæc fere accepimus : primum improbantur ij *quæstus*, qui in odia hominum incurrunt, ut *Portitorum* & *Fæcinatorum*. *Illiberales* autem & *sordidi* *quæstus* *mercenariorum* omnium, quorum operæ non quorum artes emuntur ; est enim illis ipsa merces auctoramentum servitutis. *Sordidi* etiam putandi, qui mercantur a mercatoribus, quod statim vendant, nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur : nec vero quicquam est turpius vanitate. *Opificesque* omnes in *sordida arte* versantur. Nec vero quidquam *ingenuum* potest habere officina. Minimeq; *Artes* probandæ, quæ ministræ sunt voluptatum ; *cetarii*, *lanii*, *coqui*, *fartores*, *piscatores*, ut ait *Terentius*. Adde his, si placet, *unguentarios*, *saltatores*, totumq; *ludum talarium*.
HACTENUS DE SORDIDIS : JAM AD LIBERALES VENIMUS.
 Quibus autem *Artibus* aut *prudentia* major inest, aut non mediocris *Utilitas* quæritur, ut *Medicina*, ut *Architectura*, ut *Doctrina rerum honestarum* ; hæ sunt eis, quorum ordini convenient, honestæ. *Mercatura* autem, si tenuis est, *sordida* putanda est ; sin magna & copiosa, multa undiq; apportans, multisq; sine vanitate impertiens, non est admodum vituperanda ; atq; etiam, si satiata quæstu, vel contenta potius, ut sæpe ex alto in portum, ex ipso portu se in agros, possessionesq; contulerit, videtur optimo jure posse laudari. Omnium autem rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est *Agriculturâ* melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius. Cic. de Off. l. 1. 42.

QUIS autem, si *Diis placet*, tam ridiculum unquam *Artium Liberalium* catalogum antea vidit? quis præter *Auctorem nostrum* ejusmodi illarum *Corpus quoddam* effingere potuit; de quibus ne unam quidem in *Liberalibus* unquam haberi reperimus? Artes enim istæ modò memoratæ, si in *Liberalibus* habendæ sunt, tunc *Ars illa Agricolarum* omnium longe *liberalissima* esset, utpote omnium maximè hoc in loco laudata, liberisq; hominibus commendata: quod quidem homo noster fatetur, *eamq; ex omnibus speciatim seu præcipue liberalem* esse dicit (1). Sed tantum abfuit, ut *Agriculturam* Cicero unquam in *Artium Liberalium* numero ponendam existimaret, ut eam ipsam, tanquam *ab omni politiori elegantia abhorrentem, ab Artibus ingenuis ac elegantibus* quàm longissimè sejungat (2).

INSTAT autem *Responsionis Auctor*, & *Medicinam* cum *Doctrina rerum honestarum* hoc in loco conjungi dicit, nec me tam temerarium fore credit, ut *doctrinam rerum honestarum* *Servis* convenire posse contendam: (3) at quicquid ille contra disputet, contendam tamen, vel *eam* quoq; *Servis* competere posse. Quid enim aliud per *doctrinam rerum honestarum* intelligi poterit, ac *munus ipsum, professioq; res honestas docendi*? at harum plerumq; doctores, *Rhetores* scilicet, *Grammaticos*, *Pædagogos*, ex *Servorum grege* fuisse cognovimus: quamvis enim *res ipse*, quas docebant, *honestæ & liberales* censebantur, docendi tamen munus Romæ saltem haud ullo fere in honore fuisse accepimus.

UT hominis autem nostri inscitia clariùs appareat; loci hujus sententiam tandem veram, sensumq; paucis exquiramus. Atque id primùm de *Artium Liberalium* notione sciendum est; illas solummodo in earum numero a Veteribus censeretur; non quæ *viçtus quærendi, lucrive faciendi* causa,

(1) Resp. p. 54. (2) Cic. de Fin. 1. 3. (3) Resp. p. 57.

sed *animi erudiendi, delectandive* gratia excolebantur ; atque ex quibus non *questus aliquis, Utilitasve ad vitam necessaria*, sed *libera quedam animi oblectatio* quærebat. Quam quidem earum veram propriamque esse definitionem arbitror : & quoties de *questuosis illis* aliquas, *minusve ingenuis, Liberales* tamen aliquando dici reperiamus, id nonnisi *improprio vocis usu, & laxiori quodam sensu* accipiendum, atque, uti hoc in loco, haud aliud indicare intelligendum est, ac ejusmodi *Artes a probrosis & turpibus* distingui, atque isti hominum generi, *cui convenient, honestas esse.*

Hoc igitur loco *Ciceronem*, uti primo planè aspectu perspicuum est, de *Artibus revera & propriè liberalibus* nec verbum quidem ullum fecisse, nec omnino cogitasse dico : differit solummodo de *Artificiis* seu *questibus* istis, unde *lucrum conficiebatur*, atque *aliquid adquirebatur* : *sordidas* primum enumerat, easque omnes, quæ nonnisi cum probro, ac turpitudine quadam conjunctæ videntur ; deinde ad *honestiores* progreditur ; *Medicinam, Architecturam, &c.* quas *Ordini, cui convenient*, non probrum aliquod, sed decus potius, laudemque afferre significat ; & concludit denique ; *omnium autem rerum* ex quibus aliquid acquiritur, *nihil esse Agricultura melius, uberius, dulcius, nec libero homine dignius.* Videmus jam, opinor, quo sensu *Agriculturam* tantopere laudet ; non ut *Artem liberalem, aut ingenuam*, sed de *questuosis istis* solummodo, ex quibus aliquid acquiritur, optimam & homine libero dignissimam.

ARTES autem, ut supra dixi, *liberales* a toto illo genere *questuoso* sejunctas semper esse notissimum est, eoque *liberaliores* haberi, quo a *questu & lucro omni* remotiores essent : quod quidem, cum ex multis *ipsius Ciceronis* locis demonstrari potest, tum ex eo potissimum, ubi ex *Pythagoræ* sententia, vitam hominum mercatus cujusdam celebritati comparari ait. (1) *In quem, uti alii emendi aut vendendi questu & lucro*

(1) Tusc. qu. 1. 5. 3.

ducerentur, alii vero, iiq; vel maximè ingenui, nullum lucrum quærent, sed visendi solummodo causa venirent, studiosq; perspicerent, quid ageretur; sic in vita & studiis hominum accidere solere disputat: nam ut illic liberalissimum esset spectare nihil sibi acquirentem; sic in vita, ea longè studia excellere, cæterisq; omnibus præstare, quæ nulla quæstus aut pecuniæ spe proposita, in rerum cognitione & contemplatione versabantur. Atq; hinc jam quivis facile judicabit, quanti Rhetor noster ingenii fuerit; quàm in Veterum scriptis evolvendis diligens; quam in interpretandis acutus; quamq; ad Eruditorum controversias dijudicandas instructus accesserit; quàm deniq; verum vel nunc etiam illud ipsum sit, quod Ciceronem alicubi indicasse memini; nihil scilicet magni aut solidi unquam ex Rhetorum Officinis, sed Academiæ solummodo spatiis extitisse.

SED ad *Annotatorem* tandem nostrum revertamur, qui hac sua *velitatione* quasi defatigatus, nec in aciem ipsam ac dimicationem descendere ausus, receptui canere incipit, & *dimittamus jam*, inquit, *Theologum undiq; doctissimum; reliqua persequantur ii, quibus otium est, quiq; fuerint diutius in Antiquitatis cognitione versati.* (1) Quorum alterum, Præclare Annotator, Tibi facile concedam, *Antiquitatis* scilicet *cognitione* Te ab aliis certe quibusvis superari; alterum vero nunquam Tibi dabo; *otio* quemvis alium *plus Te ipso* abundare: qua enim in re Te tantopere occupatum existimare possumus? num literarum studiis? at *egregium hocce opusculum tuum* nos id omnino putare vetat; Teq; in bonis literis, bonisq; artibus hospitem esse declarat. Num Professionis tuæ muniis, ægrisve obeundis? at quisquam tam vitæ prodigus invenitur, qui Tibi ea ignorantia simul ac temeritate valetudinem suam committere audeat? Sed singularem hominis modestiam hic etiam obiter notare libet. Quippe is, *occupationibus* licet dissentus, nec in *Antiquitatis cognitione* versatus, mea tamen omnia, quæ *præcipua sibi visa* sunt, sibi

(1) Not. br. p. 30.

ipsi refutanda atq; evertenda suscepit; reliqua vero, quæ ne minimi quidem momenti, nec refutatione digna pronuntiat, (1) iis tamen persequenda relinquit, qui otio abundant, qui rerum antiquarum scientia excellunt.

U t verò cum primis, ultima tandem consentiant; cum nihil aliud *Notæ hæc breves* ac summam hominis malevolentiam, cum pari sanè stultitiâ conjunctam ostenderint; *velim autem*, inquit, (2) *existimet Vir Eruditus, ea quæ à me contra ejus sententiam liberè dicta sunt, non esse eo animo dicta, quod aliquam in illum contumeliam jacere cuperem, sed quia veritatem, quæ ab ipso obscurata quidem est, quantum potui patefacere studerem.* Tu vero, num vel unam demum nobis *veritatem* patefecisti? numvè *unam* aliquam *calumniandi occasionem* prætermisisti? quippe ea, *Vir probe*, annon *contumelia* est; *Theologiæ Professore*, *Mendacem*, *Malevolum*, *Calumniatorem* ubiq; appellare? annon id, inquam, quam maximè *contumeliosum*; hominem liberaliter educatum insimulare; quod *falsitate alios circumvenire studeat*; (3) quod de locis ex auctoribus citatis, *nonnulla audacter mutaverit*; (4) *alia malitiosè confinxerit*; (5) *aliis verba aliena adtexerit, quò fucum faceret*; (6) quod de *veritate nihil sit sollicitus, dummodo convitii aliquid congerat*; (7) quod *fide nullâ dignus sit, propterea quod malâ fide egerit*. (8) Quippe hujus generis omnia, si vera prorsus essent, parcius tamen objici, nec tam apertè dici solent; cum autem sint falsissima, & tam liberè tamen profundantur, non verbis solummodo & disputatione castigari, sed legibus poenisq; potius coerceri merentur.

(1) Ib. p. 23. (2) Not. br. p. 31. (3) Ib. 19. (4) Ibid. (5) Ib. 23.
(6) Ib. 18. (7) Ib. 13. (8) Ib. 24.

